

ILIE BARANGĂ

LUCIAN PRICOP

**DICTIONAR
DE
PLEONASME**

Prefață de Lucian Pricop

EDITURA CARTEX
București

Pleonasmul – definiție și clasificare –

Pleonasmul reprezintă *alăturarea, în vorbire sau în scriere, a mai multor cuvinte, construcții, propoziții care repetă inutil aceeași idee.*

Pleonasmele sunt rezultatul neatenției sau grabei în exprimare și apar atunci când cel care vorbește sau scrie este animat de dorința de a fi mai convingător, ignorând sensul cuvintelor. Pleonasmul este, în consecință, o greșală de exprimare.

În funcție de criteriile de clasificare există mai multe tipuri de pleonasme.

După modul exprimării, avem următoarele tipuri de pleonasme:

a) Pleonasme ale exprimării scrise și, deopotrivă, orale

Ex.: Se va face *prognozarea viitorului* pentru prevenirea riscurilor economice.

b) Pleonasme exclusiv ale exprimării scrise

Ex.: *Mi-au comunicat că vor să procedeze în altfel.*

Cuvântul *altfel* (adv. compus) cuprinde în definiția sa semantică prepoziția *în* : „în alt chip; altcum, altcumva, altminteri“. Antepunerea acesteia duce la repetarea inutilă a unui element de expresie.

După gradul de dependență contextuală, avem:

a) Pleonasme independente de context sau propriu-zis lexicale

Ex.: *copărtaș, ultrararisim* .

co- este prefix cu sensul „împreună“, iar *părtaș* înseamnă „împreună cu altul, alții la ceva“.

ultra- și *-isim* sunt afixe neologice, ambele cu valoare de superlativ.

b) Pleonasmе dependentе de context sau sintactice

Ex.: *Expunerea **anostă, plicticoasă, adormise publicul, care se plictisea.***

***Aluziile și insinuările** sunt prezente în tot textul propus spre publicare.*

*Comportamentul lui a fost **simplu și nesofisticat.***

*Implicarea profesorului a fost **directă și nemijlocită.** Aici, direct – „fără ocol, de-a dreptul“.*

*Sentimentul pe care l-am trăit a fost **turbure și ambiguu.** Aici, turbure – „greu de înțeles, confuz, încurcat“.*

*Este nevoie de **concentrare și atenție** pentru a scrie corect. (*concentrare* – „însușire a atenției care constă în fixarea prelungită a conștiinței asupra unui obiect, a unei probleme sau a unei activități și sustragerea de la altele“).*

*S-a calculat un **procent** de reușită de 15 %. (*procent* – „a suta parte dintr-o cantitate dată“).*

*Am organizat o adunare **festivă** consacrată **sărbătoririi** a 10 ani de la apariția cărții. (*festiv* – „de sărbătoare, pentru sărbătoare; sărbătoresc“).*

*Astăzi **aniversează** 20 de **ani** de la căsătorie. (*a aniversa* – „a sărbători împlinirea unui număr de ani“).*

***Piatra funerară** de pe **mormântul** scriitorului a fost **inscripționată greșit.** (*piatră funerară* – „lespede sau monument care se așază pe un mormânt“).*

***Pubelele de gunoi** au fost ridicate de primărie. (*pubelă* – „recipient portabil pentru gunoiul menajer“).*

După numărul de elemente pleonastice, distingem:

a) Pleonasmul simplu: *Organizații și **anonimi necunoscuți** au participat la finanțarea monumentului.*

b) Pleonasmul dublu: *Trecutul de **glorie** al țării a fost **omagiat** de patrioții cu **conștiință și luciditate.** (*a omagia* – „a glorifica“; *conștient* – „lucid“).*

c) Pleonasmul triplu: *Și **iarăși, reluând** ca într-un **refren...** (*refren* – „cuvânt, vers sau grup de versuri care se repetă“).*

d) Cumulul pleonastic: *Au fost examinate noi **posibilități** și **căi** de dezvoltare a **colaborării** și **cooperării** economice între întreprinderi românești și firme austriece, de **lărgire** și **extindere** a **schimburilor reciproce** de mărfuri.*

După distanța în text dintre termenii pleonasmului, avem:

a) Cu termenii alăturați: *Starea de agitație **continuă** să fie **menținută**.*

b) Cu termeni plasați în apropiere: *Oameni politici au ajuns la **același** numitor comun.*

c) Cu termenii plasați la distanță: *A **survolat** apoi cu o viteză amețitoare **peste** dealuri. (a survola – „a zbura cu avionul deasupra unui teritoriu determinat“).*

După conținutul elementelor, pleonasmelor pot fi:

a) Pleonasm alcătuite din elemente dotate cu sens lexical: *Va începe campania **electorală** pentru **alegerile** locale. (electoral – „referitor la alegeri“).*

b) Pleonasm alcătuite din elemente purtătoare de sens lexical și de mărci gramaticale: *cel mai **optim** mijloc de obținere a **eficienței** economice... (optim – „cel mai bun sau foarte bun“).*

c) Pleonasm alcătuite numai din elemente purtătoare de mărci gramaticale: ***sticksuri** (-s este marca pluralului în limba engleză, din care provine cuvântul, iar -uri este desinență de plural la substantivele neutre românești).*

După nivelul limbii la care se realizează, avem:

a) Pleonasm lexicale (se produc la nivelul cuvântului): *coasociat, copărtaş, copartner, ultrasplendid etc.*

b) Pleonasm interlexicale (constau în folosirea în același context a unor cuvinte cu același înțeles sau între care există un raport de incluziune): *întâmplări **conjuncturale**, **ștrangulare la nivelul gâtului**, **fățarnic** și **perfid**, **harta mapamondului**, **a avansa înainte**, **a prefera mai bine** etc.*

c) Pleonasm etimologice (implică, pe lângă înțelesul cuvintelor, și etimologia lor): *procent... **la sută**, **aniversarea a 10 ani**,*

a-și aduce aportul, cel mai optim, caligrafie frumoasă, ortografie corectă, întâmplare fortuită, semne vitale de viață etc.

d) Pleonasmе ale formării cuvintelor: *a coexista împreună, a conviețui laolaltă, a colabora împreună, întrajutorare reciprocă, preexistent anterior, autobiografie personală, dureri gastroabdominale, contra argument împotriva, alcoolemie în sânge* etc.

e) Pleonasmе gramaticale (se datorează cumulului inutil de mărci gramaticale): *dar însă, iar din nou, deci așadar, așadar și prin urmare, tot mereu, cel mai străvechi, foarte rarism, foarte infim, mai suprem, mai superior, mai inferior, tare sublim, extrem de admirabil, a se datora datorită, a se suprapune peste, drept pentru care, drept ca urmare, decât numai, doar numai* etc.

După scop sau intenție, avem:

a) Pleonasmul persuasiv (din dorința vorbitorilor de a se face cât mai bine înțeleși și de a convinge): *În acest context istoric trebuie să ne celebrăm, să ne serbăm, să ne omagiem* adevăratele valori ale neamului.

b) Pleonasmul intensificator (urmărește o intensificare a sensului, având o evidentă notă afectivă): *Nu aveți dreptul să vorbiți, ageamilor, nepricepuților și cârpacilor ce sunteți!*

c) Pleonasmul explicativ: *gesturi execrabile și respingătoare.*

După gradul de suprapunere a sensului și a mărcilor gramaticale exprimate de termenii componenți:

a) Pleonasmе totale sau perfecte (rezultă din suprapunerea totală a sensului a două secvențe): *Cunoașterea istoriei naționale constituie baza fundamentală a patriotismului.*

b) Pleonasmе parțiale sau aproximative (sensurile se învecinează, dar nu se suprapun): *Textul acestui referat este **dificil** și **complex**.; Cercetarea științifică presupune **pasiune** și **dăruire**.*

c) Pleonasmе discutabile: când doi sau mai mulți termeni cu sensuri apropiate se juxtapun într-un raport de tip explicativ: *S-a declanșat o analiză **generală**, **pe toate fronturile**.*

După raportul cu norma literară:

a) Pleonasmе intolerabile (respinse de limba literară). Cele mai multe dintre pleonasmе sunt intolerabile.

b) Pleonasmе tolerabile, în diferite grade, când sunt folosite cu următoarele funcții:

– Ca mijloc de accentuare, de reliefare: *ajută-te singur, își vorbește sieși, se cunoaște pe sine, a văzut cu ochii lui.*

– Ca mijloc de dezambiguizare: *s-au autoflagelat* (față de *s-au flagelat*, care e ambiguu); *banc de nisip, banc de pești, banc de lucru; sticlă de sticlă* (față de *sticlă de plastic*); *miere de albine etc.*

– Ca mijloc de exprimare clară a unei realități aparte: *a revenit din nou* („a venit – a plecat, a revenit, iar a plecat, iar a revenit“).

Lucian Pricop

A

aberație absurdă

aberație s.f. (fr. *aberration*) Abateră de la normal, absurditate.
Adj. **absurd** face parte din aceeași familie lexicală cu **absurditate**, care este un sinonim al subst. **aberație**.

abis adânc

abis s.n. (fr. *abysse*, lat. *abyssus*) Prăpastie foarte adâncă; genune, hău.
Sensul adj. **adânc** este cuprins în definiția subst. **abis**.

(a) aboli complet

a aboli vb. IV (fr. *abolir*; lat. *abolere*) A suprima, a scoate din uz o lege, o decizie etc.
Sensul adv. **complet** este inclus în definiția vb. **a aboli**.

(a) abrevia pe scurt

a abrevia vb. I (lat. *abbreviare*) A face mai scurt prin reducerea numărului de litere sau de silabe; a prescurta.
În componența etimologică a vb. **a abrevia** intră lat. *brevis*, -e (**scurt**).

absolut identic

absolut adv. (lat. *absolutus*) Cu desăvârșire, total; exact, întocmai, perfect.
identic, ă adj. (fr. *identique*, lat. *identicus*) Care coincide cu ceva sau cu cineva; aidoma, întocmai.
Cele două noțiuni sunt sinonime.

absurditate stupidă

absurditate s.f. (fr. *absurdité*, lat. *absurditas*, *-atis*) Situație, idee absurdă; aberație.

Adj. **stupid** face parte din aceeași familie lexicală cu subst. *stupiditate*, care este unul dintre sinonimele subst. **absurditate**.

abuz de forță

abuz s.n. (fr. *abus*, lat. *abusus*) Lipsă de măsură; tot ce depășește limitele normale; exces.

Folosirea expresiei **de forță** este inutilă, deoarece subst. **abuz** conține sensul **de forță**.

acalmie liniștită

acalmie s.f. (fr. *accalmie*) Potolire temporară a vântului sau a valurilor, răstimp de liniște într-o perioadă agitată.

În definiția subst. **acalmie** intră și sensul adj. **liniștită**.

(a) accelera rapid

a accelera vb. I (lat. *accelerare*) A grăbi, a întezi o mișcare, o acțiune; a urgenta, a mări viteza.

În componența vb. **a accelera** intră lat. **celer** care înseamnă rapid.

aclamații și aplauze

aclamație s.f. (fr. *acclamation*, lat. *acclamatio*) Manifestare de simpatie, de aprobare entuziastă, a unei mulțimi; ovații.

Cele două cuvinte coordonate copulativ sunt sinonime.

activitate laborioasă

activitate s.f. (fr. *activité*, lat. *activitas*, *-tis*) Îndeplinire a unor acte fizice, intelectuale etc.; muncă, acțiune, ocupație.

laborios, oasă adj. (fr. *laborieux*, lat. *laboriosus*) Care necesită multă muncă și eforturi mari; cu mare osteneală.

Adj. **laborios** are la origine pe *labor*, *-oris* care înseamnă muncă, cuvânt al cărui sens este inclus în definiția subst. **activitate**.

activitate ocupațională

activitate s.f. (fr. *activité*, lat. *activitas*, *-tis*) Îndeplinire a unor acte fizice, intelectuale etc.; muncă, acțiune, ocupație.

ocupational, ă adj. (engl. *occupational*, fr. *occupationnel*) Care se referă la ocupații.

Cele două cuvinte au același înțeles.

actualitate contemporană

actualitate s.f. (fr. *actualité*) Timpul de față, prezent.

contemporan, ă adj. (fr. *contemporain*, lat. *contemporaneus*)

Care se raportează la prezent.

Cele două cuvinte au același înțeles.

adaos suplimentar

adaos s.n. (lat. *adaugere*) Ceea ce se adaugă la ceva; supliment, completare.

suplimentar, ă adj. (fr. *supplémentaire*) Care se adaugă la ceva; folosit în calitate de supliment; adăugător.

Adj. **suplimentar** face parte din aceeași familie lexicală cu subst. *supliment*, sinonim al subst. **adaos**.

(a) adăuga în plus

a adăuga vb. I (lat. *adaugere*) A mai pune peste, a pune în plus.

Sensul vb. **a adăuga** subînțelege ideea de suplimentar.

(a) admonesta sever

a admonesta vb. I (fr. *admonester*) A muștra cu severitate, a dojeni.

Semnificația adj. **sever** este inclusă în sensul vb. **a admonesta**.

(a-și) aduce aportul

aport s.n. (fr. *apport*) Contribuție materială, intelectuală, morală etc. adusă de cineva într-o acțiune comună.

Se repetă vb. **a aduce** care este inclus și în definiția subst. **aport**.

(a) aduna la un loc

a aduna vb. I (lat. *adunare*) A strânge la un loc.

Sensul loc. adv. **la un loc** este cuprins în definiția vb. **a aduna**.

adversar inamic

adversar s.m. (fr. *adversaire*, lat. *adversarius*) Persoană care luptă împotriva cuiva sau a ceva; rival.

inamic, ă s. m. f. adj. (lat. *inimicus*, *in* + *amic*) Dușman, adversar.

Cele două cuvinte sunt sinonime.

(a) afirma răspicat

a afirma vb. I (fr. *affirmer*; lat. *affirmare*) A susține, a declara categoric.

răspicat adv. (part. vb. *răs* + *pica*) Lămurit, deslușit, limpede.

Sensul adv. **răspicat** este inclus în definiția vb. determinat **a afirma**.

afluență abundentă

afluență s.f. (fr. *affluence*, lat. *affluentia*) Mulțime de oameni care se îndreaptă spre un anumit loc; aflux; cantitate mare; abundență; belșug.

abundent, ă adj. (fr. *abondant*, lat. *abundans*, *-ntis*) Care este în cantitate mare.

În definiția subst. **afluență** este inclus sensul adj. **abundent**.

agheasmă sfințită

agheasmă s.f. (sl. *agiazma*) Apă sfințită (în religia creștină).

Sensul adj. **sfințită** este inclus în definiția subst. **agheasmă**.

(a) agoniza între viață și moarte

a agoniza vb. I (fr. *agoniser*; lat. *agonisari*) A fi în agonie; a fi în declin, într-o stare care precede moartea.

Sensul vb. **a agoniza** include și semnificația expresiei **între viață și moarte**.

(a) agrava mai rău

a agrava vb. I (fr. *aggraver*; lat. *aggravare*) A deveni mai grav, mai dificil; a se înrăutăți; a se complica; a se înăspri.

Determinantul **mai rău** se regăsește în sensul vb. **a agrava**.

agresivitate violentă

agresivitate s.f. (fr. *agressivité*) Însușirea de a fi agresiv, ostil, violent, distructiv a unui individ.

Sensul adj. **violent** este inclus în definiția subst. **agresivitate**.

(a se) ajuta reciproc

a se ajuta vb. I (lat. *adjutare*) A se servi de cineva sau de ceva ca ajutor.

reciproc, ă adj. (fr. *réciproque*, lat. *reciprocus*) Care acționează unul asupra celuilalt.

Definiția vb. (**a se**) **ajuta** include sensul adj. **reciproc**.

alcoolemie în sânge

alcoolemie s.f. (fr. *alcoolemie*) Prezența temporară a alcoolului în sânge.

Sensul expresiei **în sânge** este inclus în definiția subst. **alcoolemie**.

(a) alege selectiv

a alege vb. III (lat. *allegere, eligere*) A prefera ceva sau pe cineva; este sinonim cu verbul *a selecta*.

selectiv, ă adv. (fr. *sélectif*) Care efectuează o alegere, o selecție.

Sensul adv. **selectiv** este cuprins în definiția vb. **a alege**.

(a) alinia în șir

a alinia vb. I (pref. *a* + *linie* după fr. *aligner*) A aranja în linie dreaptă.

Sensul determinantului **în șir** este cuprins în definiția vb. **a alinia**.

alocuțiune scurtă

alocuțiune s.f. (fr. *allocution*, lat. *allocutio, -onis*) Scurtă cuvântare ocazională.

Sensul adj. **scurtă** face parte din definiția subst. **alocuțiune**.

altercație verbală

altercație s.f. (fr. *altercation*, lat. *altercatio, -onis*) Schimb de insulte; dispută violentă; ceartă; sfadă.

Sensul adj. **verbal** este inclus în definiția subst. **altercație**.

aluzie și insinuare

aluzie s.f. (fr. *allusion*, lat. *allusio, -onis*) Cuvânt, frază prin care se face o referire la o persoană, la o situație etc., fără a se exprima direct.

insinuare s.f. (fr. *insinuer*, lat. *insinuare*) Acțiunea de a (se) insinua; vorbă, aluzie prin care se lasă să se înțeleagă un anumit lucru.

Cele două subst. sunt sinonime.